

*Izjava g. Snela, izvršnog direktora za Republiku Hrvatsku i gđe Ćudine, savjetnice izvršnog direktora
24. lipnja 2015.*

Hrvatske vlasti zahvaljuju članovima Misije MMF-a na vrlo konstruktivnim razgovorima o politikama i njihovoj promišljenoj analizi, s kojom se uglavnom slažu. Po mišljenju predstavnika vlasti u izvješću članova Misije opravdano se prepoznaju recentna pozitivna kretanja u zemlji, ali i upozorava na fiskalne ranjivosti i preostale strukturne probleme. Bez obzira na neizvjesnost u razdoblju pred parlamentarne izbore, hrvatske vlasti održavaju tempo reforma u cilju rješavanja tih problema i ponovnog uravnoteženja gospodarstva.

Gospodarska kretanja i izgledi

Nakon šestogodišnje recesije, hrvatsko je gospodarstvo na prijelazu iz prošle u ovu godinu počelo pokazivati pozitivne rezultate. Tempo kontrakcije gospodarstva se smanjio već u drugoj polovici 2014., a pozitivna kretanja nastavila su se i u prvom tromjesečju 2015. Međutim, oporavak je i nadalje vrlo slab jer ponajviše ovisi o vanjskim činiteljima, u prvom redu o niskim cijenama energije, povoljnim uvjetima financiranja i jačanju rasta u europodručju. Domaća potražnja još je jako oslabljena zbog prezaduženosti sektora poduzeća i popravljavanja bilanci koji nastavljaju otežavati ulaganja. Ipak, povećala se osobna potrošnja, ne samo zbog nižih cijena nafte nego i zbog izmjene poreza na osobni dohodak uvedene početkom godine. Sudeći prema najnovijim pokazateljima tržišta rada, zaposlenost se također prestala smanjivati. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena ponovno je poprimila pozitivne vrijednosti, dijelom zbog cijena prehrambenih proizvoda i deprecijacije u odnosu na američki dolar, čime je umanjen učinak niskih cijena nafte.

Predstavnici hrvatskih vlasti očekuju da će se u idućem razdoblju rast nastaviti i da će dodatno ojačati u 2016. Slažu se s članovima Misije u tome da će dodatna fiskalna konsolidacija, koja je potrebna radi kontrole javnog duga, nastaviti otežavati rast. S druge strane, inozemna potražnja ostat će snažna, a i domaća potražnja bi mogla dati malen pozitivan doprinos ako se nastave trendovi u osobnoj potrošnji i ako se sredstvima iz fondova EU-a potakne oporavak ulaganja. Hrvatske vlasti predviđaju da bi ponovni porast cijena energije mogao povećati inflaciju, koja će ipak ostati mnogo niža od dugoročnog prosjeka. Ubrzanje gospodarskog rasta dovest će do postupnog smanjenja nezaposlenosti. Međutim, ovi izgledi podliježu velikim negativnim rizicima, osobito s obzirom na moguće donošenje mjera dodatne fiskalne konsolidacije, pogoršanje vanjskog okružja i nedovoljno iskorištavanje sredstava iz fondova EU-a.

Fiskalna politika

Hrvatske vlasti dijele zabrinutost članova Misije u vezi s fiskalnim ranjivostima koje su se povećale tijekom recesije. U otežanim uvjetima kontrakcije gospodarstva i niske inflacije vlasti provode fiskalnu konsolidaciju kako bi do 2017. ostvarile manjak niži od 3 posto BDP-a i stabilizirale putanju javnog duga. Nadalje, fiskalnim naporom od 2,5 posto BDP-a

ostvarenim u 2014. donekle su premašeni zahtjevi u okviru postupka pri prekomjernom manjku (EDP). Međutim, unatoč tome, manjak proračuna opće države od 5,7 posto BDP-a bio je znatno veći od predviđenoga zbog podbačaja prihoda, ali i zbog proširenja obuhvata nakon uvođenja europskih statističkih standarda ESA 2010. Te metodološke promjene utjecale su na razinu javnog duga, koji je na kraju 2014. dosegnuo 85 posto BDP-a.

S obzirom na takva kretanja, hrvatske vlasti pojačale su konsolidacijske napore za 2015. U Programu konvergencije koji je u travnju dostavljen Europskoj komisiji predviđen je fiskalni napor od 1,5 posto BDP-a kojim bi se ostvario proračunski manjak od 5,0 posto BDP-a. Europska komisija procijenila je da bi se predloženim mjerama vjerojatno postigla nešto manja strukturna prilagodba, no svejedno potvrdivši da, zahvaljujući naporu iz 2014. kojim su premašene zahtijevane vrijednosti, kumulativni fiskalni napor za razdoblje od 2014. do 2015. ispunjava cilj određen u postupku pri prekomjernom manjku (EDP). Konsolidacija će se u 2015. više usredotočiti na rashodnu nego na приходnu stranu. Očekuju se znatne uštede u raznim kategorijama rashoda, uključujući subvencije i transfere, i na različitim razinama sektora države. Kapitalna ulaganja, osobito ulaganja u zdravstveni sektor, također će se racionalizirati i više orijentirati financiranju iz fondova EU-a. Vlada u prvom redu planira povećati prihode povlačenjem dobiti iz poduzeća u državnom vlasništvu, ali i povećanjem trošarina na duhan i benzin te nedavno uvedenim porezom na kamatni prihod.

Fiskalna konsolidacija u 2016. usredotočit će se na daljnju racionalizaciju tekuće potrošnje kako bi se dobilo dovoljno prostora za izdatke koji potiču rast. Dodatno će se poboljšati pridržavanje poreznih propisa, posebice jačanjem porezne uprave. Kad je riječ o porezu na imovinu, vlada će se usredotočiti na usklađivanje i poboljšanje naplate lokalnih komunalnih naknada. U širem smislu, konsolidacijski proces u predstojećem će se razdoblju zasnivati na poboljšanju proračunskog planiranja i kontrole rashoda te na strožim fiskalnim pravilima. Predstavnici hrvatskih vlasti smatraju da su rizici za provedbu konsolidacijskog plana relativno ograničeni, osobito s obzirom na realne projekcije rasta i prihoda te njihov angažman u ostvarenju ušteda. Rizici koji proizlaze iz akumulacije dospjelih nenaplaćenih obveza u zdravstvenom sektoru rješavaju se sveobuhvatnim reformama, uključujući strožu kontrolu troškova i nov model upravljanja.

Monetarna politika i financijski sustav

U uvjetima raširene euroizacije te velike valutne izloženosti i privatnoga i javnog sektora, održavanje stabilnosti tečaja ključno je za očuvanje makroekonomske i financijske stabilnosti. Monetarne vlasti i nadalje su snažno opredijeljene za taj cilj jer bi kontrakcijski učinak koji bi proizašao iz povećanja vrijednosti duga vezanog uz stranu valutu i posljedično djelovanje na financijski sustav nadjačali svaki poticaj za sektor međunarodno razmjenjivih dobara. Uz održavanje stabilnosti tečaja, monetarna politika zadržala je ekspanzivni karakter, stvarajući povoljne uvjete financiranja i podupirući kreditnu aktivnost.

Uglavnom zahvaljujući valjanim makroprudencijalnim mjerama, bankovni sektor dobro podnosi produljenu recesiju. Banke su dobro kapitalizirane, sa stopom adekvatnosti kapitala iznad 21 posto, što je znatno više od obveznog minimuma. Profitabilnost banaka također se poboljšala u odnosu na prošlu godinu, a udio loših kredita u ukupnim kreditima stabilizirao

se na približno 17 posto. Međutim, slabi makroekonomski izgledi i nesigurnost u vezi s ishodom pregovora o kreditima vezanim uz švicarski franak i nadalje su najvažniji rizici za poslovanje bankovnog sustava. U takvoj situaciji, hrvatske vlasti aktivno sudjeluju u pronalaženju socijalno prihvatljivog rješenja koje ne bi ugrozilo financijsku stabilnost i pravnu sigurnost.

Zbog postojećih vanjskih ranjivosti potrebni su odgovarajući zaštitni slojevi pričuva i vlasti su ustrajne u tome da ih povećaju. Sadašnja razina pričuva prema njihovom je mišljenju adekvatna. S obzirom na nedavna nastojanja da se reformira okvir MMF-ove matrice adekvatnosti pričuva (*RAM*) kako bi se na sveobuhvatniji način obuhvatile posebnosti svake zemlje, adekvatnost pričuva ne bi se trebala procjenjivati samo na temelju rezultata *RAM* mjerila. Vlasti stoga ističu nekoliko hrvatskih posebnosti koje bi se trebale uzeti u obzir u ukupnoj procjeni adekvatnosti pričuva. Prva se odnosi na makroprudencijalnu regulativu HNB-a prema kojoj banke u Hrvatskoj moraju održavati minimalno potrebna devizna potraživanja koja služe kao dopuna pričuvama središnje banke. Drugi činitelj odnosi se na znatan udio duga banaka prema bankama majkama kao i kratkoročnih obveza prema povezanim poduzećima, za koje se oboje smatra da su stabilniji izvori financiranja i koji umanjuju rizike odljeva kapitala. Kad bi se uzela u obzir ta dva činitelja, pokrivenost *RAM*-a za Hrvatsku povećala bi se za približno 30 postotnih bodova i dosegla preporučenu razinu.

Strukturne reforme i konkurentnost

Unatoč nedavnim poboljšanjima, hrvatski izvozni sektor nedvojbeno još zaostaje za onima u usporedivim zemljama i nedovoljno je konkurentan. Ispitujući koji su uzroci tome, članovi Misije zaključili su da je realni efektivni tečaj umjereno precijenjen na temelju rezultata u rasponu od -2,8 do 10 posto. Gornja granica ovog raspona dobivena je usporedbom jediničnih troškova rada, dok dvije standardne metode procjene realnog efektivnog tečaja – *CGER*-a i *EBA*-e (u rasponu od -2,8 to 5,8) – jasno upućuju na to da je realni efektivni tečaj uglavnom u skladu s fundamentima. Uz takve neodređene rezultate i neznatna odstupanja od ravnoteže, hrvatske vlasti ne očekuju zaključak o precijenjenosti realnog efektivnog tečaja. Nadalje, za razliku od rezultata *CGER*-a i *EBA*-e, rezultati zasnovani na usporedbi jediničnih troškova rada podložni su proizvoljnosti u odabiru uzorka i izvora podataka te se obično ne uzimaju kao referentne vrijednosti za procjenu tečaja u izvješćima o zemlji od strane MMF-a (*engl. IMF country reports*). U tom smislu, potrebna je ujednačenija primjena metodologije za procjenu tečaja.

Hrvatske vlasti podbačaj u izvozu više pripisuju necjenovnim strukturnim činiteljima. Kao odgovor na to počele su provoditi ambiciozan program strukturnih reforma, s naglaskom na poslovnoj klimi, fleksibilnosti tržišta rada, restrukturiranju duga i reformi javnog sektora. U nekim su područjima već ostvarena značajna poboljšanja. Druga faza reforme tržišta rada, provedena u cijelosti, rezultirala je smanjenjem troškova restrukturiranja radne snage i povećanjem fleksibilnosti radnog vremena. Postupak predstečajne nagodbe također se poboljšao kako bi se omogućilo ranije pristupanje procesu restrukturiranja duga. Zakon o osobnom stečaju trenutačno je u parlamentarnoj proceduri.

Vezano uz poslovno okruženje, vlasti nastavljaju smanjivati parafiskalne namete za privatni sektor. Napreduje restrukturiranje poduzeća u državnom vlasništvu pa se sada pitanja upravljanja rješavaju profesionalizacijom uprave, čime bi se trebala poduprijeti daljnja privatizacijska nastojanja. Unapređenje sustava socijalnih davanja i smanjenje mogućnosti za rano umirovljenje trebali bi osnažiti participaciju radne snage.

Unatoč ovim naporima, hrvatske vlasti uviđaju da je njihov program reforma tek nedavno počeo davati rezultate. Sada kad je gospodarstvo konačno počelo rasti trebalo bi biti više prostora i javne potpore za daljnju provedbu reforma. Hrvatske vlasti razumiju da su strukturne reforme ključne za povećanje konkurentnosti i oslobađanje potencijala rasta.